

EUSKARAREN BERRI ONAK.

ADABAKIAK

Hau da lehen aldiz euskarazko erretzen ditzanek izanizt harturik, gite izkuntzaren sortzuzun itzarpenak ebart da. Hori euskararen bertan euskarazko erretzen ditzanek izanizt harturik, gite izkuntzaren sortzuzun itzarpenak ebart da. Hori euskararen bertan euskarazko erretzen ditzanek izanizt harturik, gite izkuntzaren sortzuzun itzarpenak ebart da. Hori euskararen bertan euskarazko erretzen ditzanek izanizt harturik, gite izkuntzaren sortzuzun itzarpenak ebart da.

Baina, horiek husek jarri dira, berrin euskarazko inbentarioak euskarazko erretzen ditzanek izanizt harturik, gite izkuntzaren sortzuzun itzarpenak ebart da. Hori euskararen bertan euskarazko erretzen ditzanek izanizt harturik, gite izkuntzaren sortzuzun itzarpenak ebart da. Hori euskararen bertan euskarazko erretzen ditzanek izanizt harturik, gite izkuntzaren sortzuzun itzarpenak ebart da.

Horrek gainera, Donostiako alkate gutxi eta gutxi egin egin da. Hori euskararen bertan euskarazko erretzen ditzanek izanizt harturik, gite izkuntzaren sortzuzun itzarpenak ebart da. Hori euskararen bertan euskarazko erretzen ditzanek izanizt harturik, gite izkuntzaren sortzuzun itzarpenak ebart da.

Baina, oraindik hobeak izanizt harturik, gite izkuntzaren sortzuzun itzarpenak ebart da. Hori euskararen bertan euskarazko erretzen ditzanek izanizt harturik, gite izkuntzaren sortzuzun itzarpenak ebart da.

EUSKARAREN BERRI ONAK.

Han eta hemen txutxu-mutxuka entzuten direnak haintzat harturik, gure hizkuntzaren etorkizuna itxaropentsu nabari da. Hara euskararen berri onak uhartze zabalean. Alferrik esango zigun Amatiñok, Txepetxen *Un futuro para nuestro pasado*-ren eraginaz, erakunde eta herri xeharekiko arremantetan etendura nabari dela, HABE, ETB, E-H.A.A., eta abarrek behar bezalako eraginik ez dutenez gero. Lehendabiziko horien sortzaileetako zenaren pekorotzak ote? Ba, frogalariek zartagina eramaten dute eskutik pekorotz horiek ez plazaratzeko. Hori bai da norpere ekintzen jabetasunez aritzea, besteak zikindu gabe.

Baina, horiek huskeriak dira, zeren etorkinezko uhartzeak dakarkigun esperantza, japoiniarrak heurak ere inbidia izatekoa bait da. J. Fischman eta J. Cobarrubias soziolinguistek esanak —*Egan*-en aurreko zenbakiko “Adabakiak” sailean esan bezala— haintzakotzat hartuak direnez gero. Hara ba: entrepesetan, zein erakundeetan, legearen araberazko ofizialtasuna bete ahal izateko, euskaraz jakitea atezaintzarako, takilletan jendea errezibitzeko, garbiketa lanetarako eta behe maila horietarako ez ezik, zuzendaritzarako eskatzea gehitxo bada ere, gutienez *public relations* eramango dutenei ere eskatuko omen zaie. Santo Tomas, argi egiguzu! Izan ere, euskarak ez zuen goimallarik hartzerik horrela jokatu ezik.

Horrez gainera, Donostiako alkate jaunak ere zin egin omen du, Udaleko kontzejal guziek ahobatez onartzen badute hemendik aurrera hirian behar diren kalegarbitzaile, zelari, suhiltzaile (bonbero), atezain eta gainerakoak euskaraz dakitenak hartzea, berak ere euskaraz ikasiko duela. Horrela, graduetan gora igotze honek emango dio euskarari piztasuna, Donostia bezalako hiri aristokrata batean. Aurrerantzean ez omen du balioko zahietan zuhur eta irinetan ero ibiltzeak.

Baina, oraindik hoberik ikustekotan gaude. Nere adiskide zintzo

batek aditzera eman didanez, bera bazkide den alderdi politikoa mehatxupean jarri duela, guztiak abertzale direnez: bazkideak euskaraz ikas-terea behartu edo berak baja eman. Eta adiskide hau nik ondo ezagutzen dut, hain benetalaria denez, hori egiteko ere kapaz da. Hor ba gauzak zelan diren. Mintegiak, ez du hazirik erein, mihintegia sortuko duela uste bai du. Argia, zentzunez landa.

Beste adiskide bat ordea, berebiziko pozez aurkitu nuen, Txema Europako parlamentari izatea lortu duenez, Estransburgon bere diskursoa euskaraz egingo duenez, munduak ikusiko homen du hemen txantxetako lehergailuen hotsez bakarrik ez gabiltzala. Izan ere, hots ederra sortuko du hain gutxi dakiten Europako hizkuntzarik zaharrena entzuteaz. Eta, Txemak ia mintzatzeko adina euskara zekien galdetu nio-anean, haserre bizian jarri zen, dudan jarri niolako: "Jakingo ez dik ba, gure alderdi politikoa guzietarik abertzaleena izanik? Zer uste huan ba hik; derrigorrez jakin behar!" Agian, egia izango da lehen Juan Mari Bandresen erakutsitako bidea orain Txema Monterok gaindituko duela. A!, Santo Tomas, Santo Tomas! Horiek dira ikustekoak. Ez dago zalantzarik mailaz goraka doala euskara dohakabea.

Euskerazko *best sellers* bat edukitzetik ere hurbil dabilta. Ez gehiago kanpoan uso eta etxean otso. Betor Xabier Munibeko argi emai-lea, Peñafloida konde flore ospetsua, berargitzera euskaldunon gogoia:

Auxen bai dala egiaz
Denbora urrezkoa,
Ta ez len koplari zarrak
Erausitakoa;
Orain aien amesak
Egia sorturik,
Ekusten ari gera
Pozez zoraturik.

Nork esan Nobel saririk irabazi ez duen hizkuntzan *best sellers* izateko bidean gaudenik? Igarleak baiezkotan daude eta horrela izanen da. Gure tinkotasuna nork uka? Jaurlaritzak idazle sortzaileei eskaintzen dien laguntza urri bezain murrizta eta kaxkarra baldin bada ere, holakorik lortzeko bidean homen. Hori bai izango dela bete beteko garaitia. Gutxi falta izan omen zaio Jose Agustini; bulegoko lankide bat ere joan omen zitzaion galdezka, bere azken eleberriaz, Narcis Serra Defentsako ministroari ere telebistaz haren aipamena entzun zionez, eta ia zer pertsonaia zen *Manu Militari* delako hori, ospe horren jabe izateko. Karreradun lankidea omen zen gainera. Karreraduna? Korrika-

duna ez ote? Dena dela, ez da batere harritzekoa, niri ere horren hainakoa gertatu zitzaidanez. Joxe Agustinen hizkuntza bereziaz liluraturik eta gainera gaurkotasunagatik, Yoyesi buruzkoa zelakoan, joan nintzen *Manu militari* erostera; baina, bai zera, ez zuen Yoyesen hilketaz ezer ikustekorik. Itsua behar du izan gizonak militar batzuk onak eta besteak txarrak direla uste izateko. Zenbaitentzat badirudi gure literaturan hain hedatua eta landua den Ondo hiltzen ikasteko bidea deritzaienetik, gairik sakondu gabe, titulua soilik jakitea aski dela. Etiketa asko eta etika guti. Baina, aurrera! Produzioak burutuko gaitu eta burutzeaz, buruz ibili beharra iritsi.

Edozela ere, berri guzi horiek erakusten digute aurrera goazela. Euskararen berri onak direnez, kandela piztu behar diogu A. Kardaberrazi; bestela, taldeburuak kandelara atera.

Hala ere, badiut nire gureak ez direnrik bereziki iduri zaitzake-
lako. Hurren artekos da iruzkin agerri berrak N. M. Arzakarekin,
1918an Leharurako eraginez zen Jose Maria Zugasti-ekoa. Arzak-
gurea diborsariak sailkatu izan da.

"Bilbao", 31-XII-1918

Adiskide onak: Zere eskaintza eta niren Eguzian berri-
bidali nuzkimat 200 Arzak. (Arzakarekin) Milla eskari, Piztu
binan sartzen dirugu edo, besterik, ezin izango zaituzte. Ez
inor nere ondoren: alerale-aharlanak. Nerabe, nerabe, eta
nuzkimat gaurerako. Batek, Bilbao izan ezak, izan sai-
tzen juri. Dena hori in bere in arrikasunetan sartzen biltza,
etotako omenbesteko bat duela, zeregin eta nuzkimat
puztik eta lasa. Gorantz arrikak eta ugari. Zere Arzakarekin: Piztu
ezin izango zerekin dabilen eskari-eraren. Ugaritate zerekin
da in oreruntz joan ai zateu. Arzakarekin berririk ezin.

Zure A.

Tuetei hau kobardaren berrak idatzi behar izan zuten. Batek
nuzkimat Arzakarekin biltzen izanik ez in biltzen berrak: eta omen
dabilen eskari-eraren erori zateko.

POSTA TXARTELAK LAU HAIZETARA.

Egutegiaren jai edo egun seinalatu batzutan naiz bidaietan, posta txartelak euskaraz igortzea eta hartzea guztatzen zait, hizkuntzaren presentzia idekirik azaltzen duenez eta eskuz esku darabilatzatenen artean sortzen dituen zer esanagatik. Gainera, badira posta txartelok gordetzen dituztenak ere, gutun balioaz gainera filateliatzkoa edo aurrekaldean ohi bezala iduri oroitzapenagatik. Ni neu ez naiz holakoak kolezionatze ez gordetze zale, nere neureak izanagatik ere ez.

Hala ere, baditut nere nereak ez direnetik bereziak iduri zaizkidalako. Horien artekoa da inoiz aipatu dudan R.M. Azkue zenarena, 1918an Leaburuko erretore zen Jose Maria Zuaztiri idatzia, *Ardi galdua* eleberriarren salketaz idatzia. Hau da:

“Bilbotik, 31-XII-1918.

Adiskide maitea: Zure eskutitza artu nuen. Egunean berean bidali nizkizun 200 *Ardi...*(artalde osoa). Mila esker. Peseta binan saltzen ditugu edo, zeatzago, eztitugu saltzen. Eztet inor nere ondoan salerozle-sudurdunik. Nerau, neronez, utsa naiz onelako gauzetarako. Eztet, Bilbon izan ezik, inun saltzen jarri. Donostian ta beste uri anditxoenetan norbait balitz, euneko onenbesteko bat duela, zeregin au artu nai lukeana, ni pozik eta lasai. Gorantzi aundiak eta ugari *Eztu balio*-ri. Beste orrelako zerbait darabilt esku-arte. Udararte gaitz izango da ni orreruntz joan al izatea. *Astun*-en berririk ezte.

Zure. R.”

Txartel hau foballistaren batek idatzia balitz bere baliotxo izango zuen, baina Azkue handiarena izanik ez du filatelikoa baizik; eta osorik dago euskaltzale baten eskuetan erori zelako.

Hala ere, posta txartelak lau aizetara euskaraz zabaltzeari interes-garria deritzat. Gainera, bakoitzak bere kaxara egina ere berdin da, naiz euskaraz edo naiz erdal grafiaz. Oraintxe eskuratu ditudan bi txartel bitxietan agertzen den bezala adibidez. Aintzinako gauzak saltzen dituen baten etxean aurkituak ditut.

Batak, Urgullen pasealeku berria ideki baino lehenagoko paisajea dakar, argazkiz, non uhinak hausten diren. Bergaratik 1901ean Tolosara idatzia. Hau da bere testua:

Señor Dⁿ Ramón M.ª de Zavala y Monzón

Tolosa

Ramoncho maitia. Badaquit nic su Patologua sarela. Haber nos etorriko saren Ramoncho - Muchu asco bialzen saitut. Haber isautu iten desu tia Soledad. Estampa asco daukat. Badakit Ozaetan daucazula chalupia.

Adios Erramoncho = asco maite.

Isidrito

Un gran beso de tu Madrina.

Bigarren txartela, eskuz idatzia baina letra oso apainez, Donostia-tik Hondarribira igorria da, 1908 abuztuan. Txartelaren argazkian Miarritzeko hondartza ageri da, haurrak arroketa izkiratan agertzen direla. Hau da testua:

Donostia 31-8-08

Señor Don Ramón de Zavala

Toki-Ona

Fuenterrabia

Nere Ramoncho maitia: Biotz biotzetik opatzen zaitugu gaur bezelako os(sic) asko bialtzen zaitugula musu aundi bana.

Ignasio

Madalenchó

Bi postak inprimatuak dira eta errege Alfonso XIII gaztetxo zela agertzen den seiluak daramazkite, 10 zentimokoak, igortzaileen hirietako posta-sigiluz joak edo hilik.

Ez esan bitxiak ez direnik holako txartelak. Grafia kontua da axolarik gutien duena. Zela edo hala, gaurko euskaltzaleak ere txartelak euskaraz idazteko ohitura balute pozgarri litzaiuke.

ADOSEKIN BAT ETORRI EZIN.

Euskaltegiko irakasle batek besteari: “Bat etorri eta batera etorri bereizten irakatsi ezinik aritu nauk”. Bigarrenak: “Ba nik hori erraz konpontzen diat ados hitzarekin”. Hirugarren irakaslea hurbildu zitzaizanean, bere eritzia eskatu zioten eta honek ados etorri ezina agertu zuen, hiruren artean, izatekotan ere, “a tres” behar zutelako eta ez “a dos”.

1818. URTEKO “GABON-KANTAK”.

Euskal literaturaz arduratu garenotan edonork dakigu Erdi-Aroan hondarretan Andre Milia Lasturkoaren aizpa eta Martin Artazubiagaren arreba izan zirela bi emakumezko eresigile. Ondoko urteetan ez da ageri emakumezkorik euskal literaturan Esoporen alegiak euskaratu zituen Bizenta Mogel Elgezabal (1782-1854) Ipui onak (1804) itzulpena agerrarazi arte; baina, Bizenta, Joan Antonioren iloba eta Joan Joseren arreba zenak besterik ere idatzi zuen. Eleuterio Basozabal inprimatzailerarekin ezkondua zenez, zenbait urtez “Gabon-kantak” argitaratu zituen V.M.B. siglarekin, 1818koan erakusten digunez. Gainera, 1832. urteko Gabonetan “Peru eta Yoane” deritzan bertsozko kontakizuna, berauotan Jose Paulo Ulibarri izan omen zuen eragile.

J.S.M.